
Interview met

PAUL SCHOENMAKERS

Wie de 'Voorlopige atlas van de Nederlandse Dagvlinders' in huis heeft, zal bekend zijn met de tekeningen van Paul Schoenmakers. "Vlinders" is op pad gegaan om te ontdekken wie de man achter deze tekeningen is.

Paul Schoenmakers woont in Zoetermeer. Een ingewikkelde stad met veel woonerven. We hadden echter een uitgebreide beschrijving van Paul gekregen en liepen dan ook met weinig moeite naar zijn adres.

Onder het genot van een kopje koffie en een stroopwafel maken we kennis met hem en met zijn vrouw Paula. Aan de wanden in de woonkamer hangen huden, geweien alsmede tekeningen van Rien Poortvliet. De trui en de pijp van Paul maken het beeld compleet: wij zijn op bezoek bij een boswachter.

-Ja, ik ben boswachter op het landgoed Clingendael, in dienst van de gemeente Den Haag. Tekenen is mijn hobby -al zou ik er graag mijn broodwinning van maken.

Er hangt geen 'Paul Schoenmakers' aan de wand?

-Och, ze hebben er wel gehangen, maar die zijn weer verdwenen, wuift hij weg.

Later komen er toch tekeningen van vroeger te voorschijn.

-Ik heb mijn hele leven al getekend. Als kind van zeven kreeg ik van mijn ouders met Sinterklaas een schetsboek. Ik ben gewoon gaan tekenen. Ik heb het nooit echt geleerd. Ik heb onder andere in schoolkrantjes en voor het IVN getekend.

Je hebt dus nooit les gehad in tekenen?

-Niet echt. Wel heb ik een aantal cursussen op het gebied van tekenen gevolgd, zoals reclametekenen, diertekenen, bouw- en stedenbouwkundig tekenen, electrotechnisch tekenen en zelfs het tekenen van staalconstructies. Ik heb dus overal aan geproefd. Mijn grote liefde is echter het tekenen van natuur gebleven.

Gek, ik wilde zo snel mogelijk van school af. Maar toen ik eenmaal niet meer naar school hoefde, ben ik steeds cursussen gaan volgen. De laatste waren 'Landinrichting en Natuurbehoud' en 'Milieukunde'. Voor ik de unieke kans kreeg boswachter te worden heb ik 12 jaar als electrotechnisch tekenaar bij de PTT gewerkt, waar ik een schat aan tekenervaring heb opgedaan.

Wij mogen een kijkje nemen in de tekenkamer. We verwachten er allerlei potjes en bakjes met verf, penselen, tekenpenen en overal schetsen. Maar nee, niets van dit alles. Het is een keurig opgeruimd vertrek. Paul Schoenmakers moet ook wel woekeren met de ruimte in het op-een-na-kleinste-kamertje van het huis. Het is zo'n twee bij vier meter en er staan twee bureautjes en twee boekenkasten in. Aan het ene bureau tekent hij. Er staat een zelfgemaakte diaprojectiekast op. Het andere bureau gebruikt hij om informatie op te zoeken. Er staat ook een cassetterecorder.

Heb je muziek aan tijdens het werken?

-Ja, ik draai graag wat lichte klassieke muziek.

Hoe ga je te werk bij een tekening van een vlinder?

-Voor ik aan een vlindertekening begin verzamel ik eerst achtergrondinformatie zoals afmetingen, waardplanten, nectarplanten, verspreiding enzovoort. Daarna zoek ik duidelijke foto's of dia's van zowel vlinder als plant bij elkaar. In de zomermaanden vul ik dit dan nog aan met levend plantenmateriaal indien dit mogelijk is.

Na dit verzamelen, waarin overigens nogal wat tijd kan gaan zitten, ga ik vlinder en plant in een vrij ruwe potlood-

schets opzetten. Een probleem hierbij is vaak de juiste verhouding tussen vlinder en plant. Omdat ik de vlinder ver groot teken moet de plant dus ook evenredig groter getekend worden en ook: evenredig gedetailleerd. De planten in de tekening vergen dan ook vaak meer werk dan de vlinder.

Is de ruwe schets naar mijn zin dan werk ik deze met potlood verder uit en breng wat referentiepunten en -lijnen aan. Vanuit zo'n referentiepunt ga ik de tekening in inkt zetten.

Hiervoor gebruik ik een zeer fijne, 0.13 mm pen, waarmee ik de tekening uit zeer fijne puntjes opbouw. Ook het merendeel der lijnen bestaat uit dergelijke puntjes. Slechts zelden gebruik ik getrokken lijnen, omdat de zeer dunne pen hierbij al gauw als een mes in het papier snijdt en dan slordige rafels achterlaat.

Fascinerend bij het tekenen van vlinders is te zien en te ervaren hoe de vaak zeer gecompliceerde patronen op achter- en voorvleugel bij veel soorten op elkaar aansluiten.

Hoe is je belangstelling voor vlinders gegroeid?

-Ik ben altijd al geboeid geweest door de natuur.

Hij laat een oud schetsboek zien, vol tekeningen van kruiden en insecten.

-Naar vlinders heb ik altijd al gekeken.

Vroeger heb ik ze ook veel gefilmd.

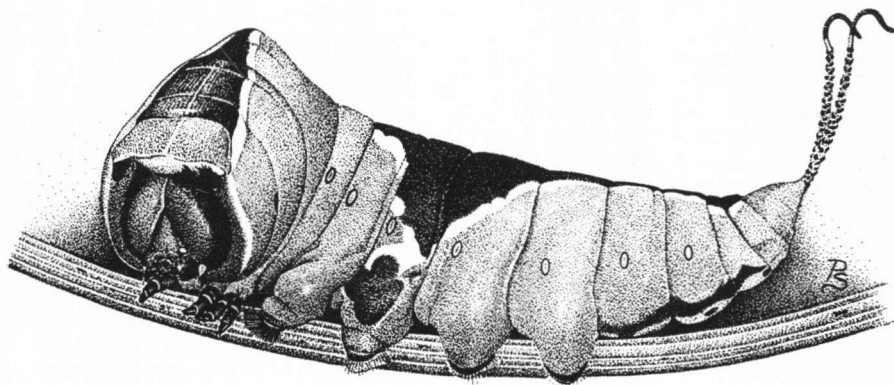
Smalfilm. Het is de fragiele, tere schoonheid die me trekt. Dat is toch wel m'n artistieke inborst. En ook speelt mee, denk ik, de uitdaging - omdat sommige soorten zo moeilijk te filmen zijn.

Vàng je vlinders om ze als voorbeeld te gebruiken voor je tekeningen?

-Ik heb wel vlinders gevangen, ja. Niet voor mijn tekeningen, maar voor het dagvlinderproject, wanneer ik van een determinatie zeker wilde zijn. Ik liet ze echter altijd weer vliegen. Wel raap ik dode vlinders op die ik langs sommige wegen zie liggen. Zoals bijvoorbeeld hier in Zoetermeer langs een weg naar een grofvuilstortplaats waar door de zuiging van de vele vrachtauto's 's zomers nogal wat dagvlinders sneuvelen. Voor mij is het een voorbeeld van een minder positief effect van een bloemrijke berm langs een drukke weg.

Je bent medewerker van het Landelijk Dagvlinderproject. Wat doe je daar zoal voor?

-Ik doe gericht onderzoek in die gebieden waar ik werk, waar vlinders voorkomen. Een stukje binnenduin, dat

Hermelijnsvlinderrups

Grote ijsvogelvlinder (*Limenitis populi* ♂)

schraal, zandig is en warm. Of bijvoorbeeld een strook Konninginnekruid in de buurt van Meijendel.

Het aantal vlinders neemt wel af. In de oud-Hollandse tuin op het landgoed Clingendael was enige jaren geleden tussen de Buxushaagjes een groot aantal exemplaren van de Heliotroop geplant. Daar kwamen wel honderden vlinders op af. Mensen bleven vol bewondering staan kijken naar dit bonte schouwspel. Het was prachtig. De Heliotroop is echter later verwijderd: dag vlinders.

Verder stuur ik gegevens op van alle plaatsen waar ik kom.

Waardoor ben je tekeningen voor de atlas gaan maken?

-Naar aanleiding van een vraag in een van de Nieuwsbrieven om tekeningen van dagvlinders ten behoeve van de atlas, heb ik wat tekeningen opgestuurd

uit een rapportje dat ik had geschreven en geïllustreerd over de dagvlinders in de Haagse groengebieden. Later heb ik deze tekeningen opnieuw gemaakt met een fijnere pen. Dat leverde een zeer positieve reactie op van Wim Geraedts. Het gevolg was dat Wim vroeg of ik ze allemaal wilde tekenen.

Wat teken je nog meer? Teken je ook nachtvlinders?

-Nachtvlinders, dat heb ik wel gedaan. Maar op het ogenblik heb ik er geen tijd voor. Pijlstaarten fascineren me wel. Die ga ik later misschien nog eens tekenen.

Verder teken ik alles. Voor de PTT ben ik op een gegeven moment gevraagd om een oorkonde te maken. De man die het altijd deed, was ziek. En ze hadden intussen wel gemerkt dat ik een beetje kon tekenen. Langzamerhand werd me ook gevraagd andere dingen te tekenen, vooral perspectief tekeningen. Ik heb ook mossen getekend.

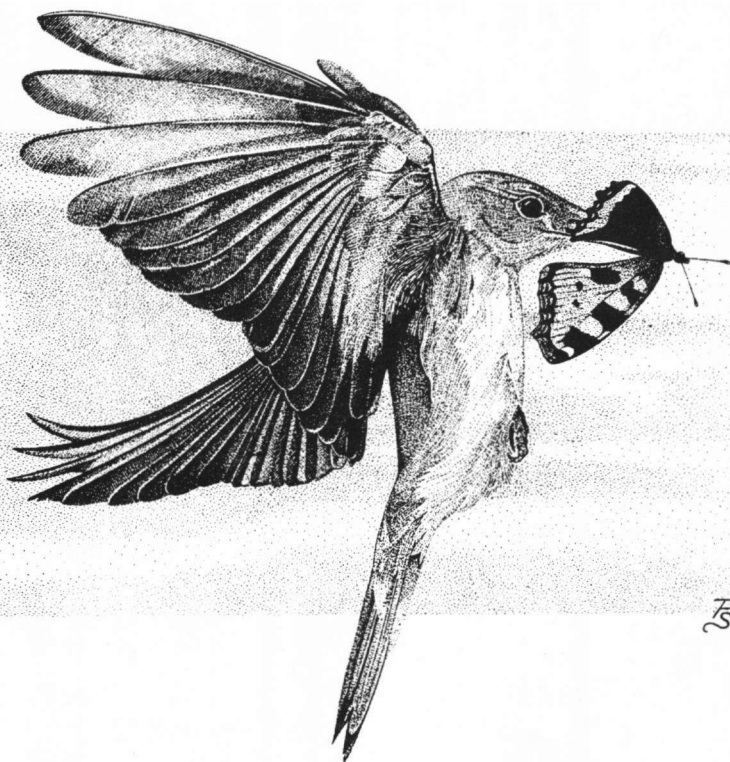
Er komt een boekje uit de kast. Het gaat over de mosflora in de Japanse tuin in Clingendael. Paul Schoenmakers heeft het zelf geschreven en -uiteraard- geïllustreerd. Een groot deel van de bodem in de Japanse tuin is bedekt met een mosdek en Paul heeft die mossen geïnventariseerd en getekend. Het is zelfs een publicatie in het tijdschrift Lindbergia geworden (1986, p. 161-164).

Vlinders, mossen... Teken je het liefst afzonderlijke dieren en planten? Of teken je ook landschappen?

-In een beheersrapport voor het Haagse groengebied 'de Uithof' heb ik een aantal tekeningen van hier voorkomende landschapjes gemaakt.

Hij laat ze aan ons zien. Een bruggetje, een paadje -alle planten er omheen zijn gedetailleerd getekend. De stippeltechniek geeft een sprookjesachtige sfeer aan de tekeningen.

-Eerlijk gezegd gaat het tekenen van landschappen me niet zo goed af. Het is me te groot, te onoverzichtelijk. Ik hou me liever bezig met kleine onderwerpen, waarin ik mijn liefde voor details kan verwerken.

Bonte Vliegenvanger

Heb je nog andere hobby's?

-Daar heb ik geen tijd voor!

Zijn vrouw vertelt ons wat hij in het huis allemaal gedaan heeft. Diverse meubels heeft hij zelf ontworpen en gemaakt. De schouw is ook zijn werk.

-Hij heeft een paar gouden handen.

Volgens Paul zelf zijn dat geen hobby's.

-Dat is werk dat moet gebeuren.

Fotografeer je ook? Maak je bijvoorbeeld zelf de voorbeelden voor je tekeningen?

-Ja. Voor de tekeningen móet ik wel foto's maken. Bijvoorbeeld van planten, zodat ik in de winter verder kan.

Je zou van tekenen wel je beroep willen maken?

-Nou, dat zou ik best willen, maar het

is niet makkelijk om er je brood mee te verdienen. Ik heb nu een gezin, ik kan niet zomaar mijn werk opzeggen.

Ik hoop door de tekeningen in de atlas wat meer bekendheid te krijgen.

Wat zou je graag willen gaan tekenen?

-Leven en dood in de natuur fascineren mij. De dood wordt vaak als taboe gezien, maar is wel realiteit. Het hele leven bestaat bij de gratie van de dood. Neem nu die prachtig gekleurde Kleine vos die tijdens zijn sierlijke, geluidloze vlucht gegrepen wordt door een Bonte vliegenvanger. In een fractie van een seconde is de tere wondermooie Kleine vos veranderd in een voor de Bonte vliegenvanger zo noodzakelijke maaltijd voor de jongen die hij moet grootbren-

gen. Dergelijke momenten zou ik wel in een boek willen vastleggen.

De tekening van Bonte vliegvanger en Kleine vos mogen we voor het tijdschrift gebruiken.

Na de atlas zou ik vlinders willen tekenen op ware grootte en in kleur. Twee zijden, op karton, zodat men ze kan uitknippen en dubbelvouwen en zo een natuurgetrouwe verzameling kan aanleggen. Ze hoeven dan geen vlinders op te prikken. Die hoeven daarvoor ook niet gevangen te worden.

Veel mensen hebben eigenlijk geen idee wat de ware grootte van een vlinder is. Ze hebben afbeeldingen in vlinderboeken gezien en denken vaak dat hij veel groter is dan hij in werkelijkheid is.

Welke tekentechniek gebruik je het liefst?

-Vroeger heb ik veel met houtskool en conté gewerkt. Nu geef ik de voorkeur

aan plakkaatverf. In kleur dus. En op de tweede plaats komt de stippeltechniek.

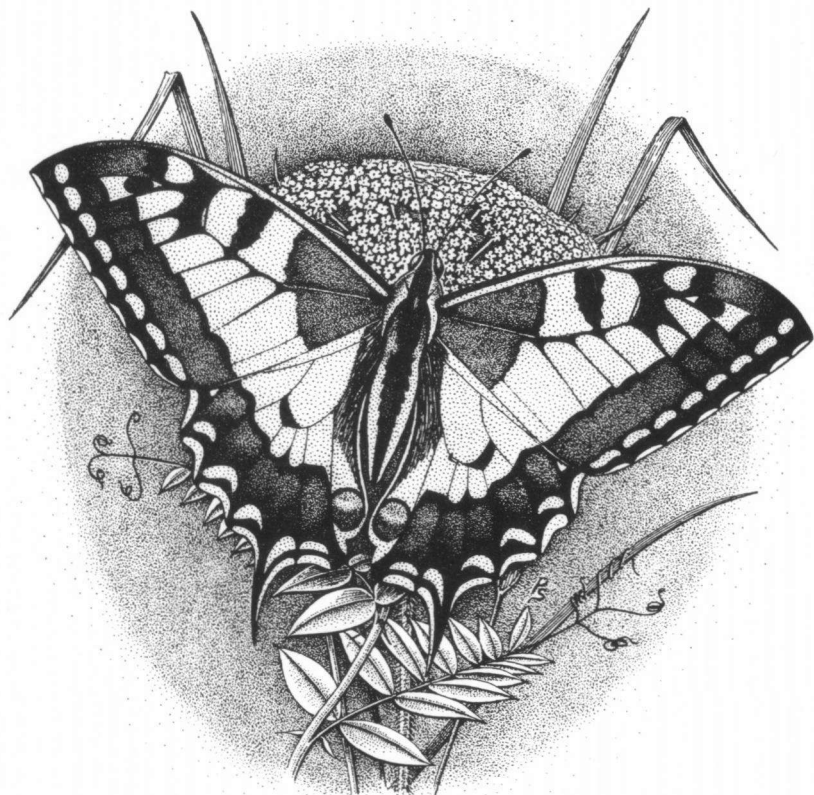
Welke tekening zou je in het tijdschrift afgedrukt willen zien?

-Ik ben niet gauw tevreden over een tekening. Even zien... ja, de Grote ijsvogelvlinder met de cocon erbij, daar ben ik wel redelijk tevreden over.

En natuurlijk een afbeelding van de vlinder die je het mooiste vindt...

(We hebben al een vermoeden welke dat is, want we hebben een prachtige kleurentekening in plakkaatverf van deze vlinder gezien.)

-Ja...toch wel de Koninginnepage. Het is een van de eerste vlinders die ik getekend heb. En ook een van de eerste vlinders waardoor ik besepte hoe mooi vlinders zijn. Ik heb eens op vakantie in Duitsland Koninginnepages gezien.

*Koninginnepage (Papilio machaon)
op Wilde peen.*